

FAKTORY OVPLYVNÚJÚCE ÚSPEŠNOSŤ CHOVU OVIEC

FACTORS INFLUENCING SHEEP BREEDING SUCCESSFULNESS

Juraj Lazarčík

From the analysis above it is evident, that in the nearest time it is essential to utilise potential of production in sheep breeding and to secure the grow of utility parameters. To increase the product sale, to improve proposed quotas utilisation in the sphere of lambs and to contribute to improvement of international trade sold. For this reason, we have to be aware of innovation, quality improvement and hygienic measures, take into account the subsidies from EU sources and national sources.

agriculture, sheep production, profitability, effectiveness

Chov oviec má na Slovensku dlhoročnú tradíciu, ktorá prechádzala obdobiami rozkvetu i úpadku podľa meniacich sa hospodárskych i sociálnych pomerov. V súčasnosti je perspektívnym odvetvím poľnohospodárskej výroby aj keď sa to málo doceňuje. Táto skutočnosť kontrastuje s trendom na svetových trhoch a požiadavkami racionálnej výživy. Význam chovu oviec spočíva aj vo využívaní trvalých trávnych porastov. V podhorských a horských oblastiach sú ovce v prechodnom období jediným druhom hospodárskych zvierat, ktoré dokážu využiť tieto plochy.

Materiál a metódy

Cieľom práce je zhodnotiť vplyv vybraných faktorov na úspešnosť chovu oviec a na základe dostupných údajov formulovať jeho možný vývoj do roku 2010.

Riešená problematika je súčasťou inštitucionálneho výskumu č.II. "Ekonomika výroby a spracovania vybraných produktov živočíšneho a rastlinného pôvodu" riešenej na katedre ekonomiky. Pri riešení stanovenej úlohy boli použité matematicko-štatistické metódy na základe testu a vychádzajú z doterajšieho stavu v chove oviec.

Výsledky a diskusia

Riešenie problematiky ekonomiky chovu oviec má zvlášť v súčasných podmienkach svoje opodstatnenie. Ovčie výrobky v exporte majú komparatívne výhody s krajinami EÚ, CEFTA a ČR. Sebestačnosť krajín EÚ pri ovčom mäse je krytá zhruba na 80 %. Práve rozšírený chov oviec na Slovensku by mal pomáhať znižovať záporné saldo zahraničného obchodu.

V súčasnosti jeden hektár trvalých trávnych porastov (TTP) na Slovensku je zaťažený 0,6 veľkej dobytčej jednotky (VDJ). Pre rozvoj chovu oviec máme k dispozícii 850 ha lúk a pasienkov, doteraz veľmi málo využívaných. Ak by sme chceli naplniť zámery koncepcie v chove oviec so zaťažením jedného hektára TTP 2 až 3 ovcami, tak potenciálne môžeme na Slovensku chovať až 2 250 tis. ks oviec. **Zvyšovanie stavov** považujeme za **rozhodujúci faktor** úspešného rozvoja chovu oviec.

Od roku 1999 sa počet oviec na Slovensku zvyšuje . V roku 1999 sa chovalo 340 300 oviec (208 100 bahníc), v roku 2000 už 348 000 oviec (211 600 bahníc). Ku koncu roka 2001 sa v SR chovalo 368 000 oviec, z toho 215 100 bahníc. podľa koncepcie sa v roku 2005 bude na Slovensku chovať 400 000 oviec, z toho 335 000 bahníc. podľa vlastných prepočtov v roku 2005 budeme chovať 368 tis. ks oviec z toho 236 tis. bahníc a v roku 2010 sa môže chovať 520 000 oviec z toho 410 000 bahníc.

Ďalším z faktorov ovplyvňujúcich úspešnosť chovu oviec je **zvyšovanie úžitkových parametrov**. Už v roku 1999 ziskové chovy dosiahli plodnosť bahníc viac ako 98 %, odchov jahniat cez 92 %, odpredaj jahniat na jednu bahnicu cez 7 kg a predaj hrudkového ovčieho syra viac ako 14 kg. Pritom tržby spolu dosiahli cez 1 700 Sk.ha⁻¹.bah.⁻¹, dotácie na podporu chovu, kvalitu mlieka, hospodárenie v horských podmienkach, spolu okolo 2 200 Sk.

Podľa prepočtov v cieľovom roku 2005 plodnosť bahníc by mala dosiahnuť 120 %, odchov jahniat cez 110 %, produkcia jatočných jahniat viac ako 13 kg.bah.⁻¹ a produkcia ovčieho hrudkového syra 21 kg. bah.⁻¹.

Nie menej dôležitý faktor je **použitá technológia** chovu a výrobné zameranie. Najpriateľnejšie a v praxi už používané je mäsové a mliekové zameranie. V oboch prípadoch treba zlepšovať reprodukčné zameranie. Pri mliekovom programe je dôležité zavádzanie strojového dojenia v dostupných lokalitách, čím sa okrem dosiahnutia veterinárnych požiadaviek odstráni náročnosť ručného dojenia. Podľa doterajšieho vývoja sa predpokladá, že v roku 2005 sa bude dojiť strojovo asi 25 % bahníc (48 000). V podhorských a horských oblastiach sa okrem stacionárnych dojární budú využívať aj dojárne mobilné. Tomu musí byť prispôbený aj počet chladiacich zariadení, pasterov, ako aj rekonštrukcia výrobných objektov.

V rokoch 2000 a 2001 štát podporil formou dotácií prednostne výstavbu dojární (v roku 2000 to bolo 16 dojární a v roku 2001 to bolo už 21 dojární). Taktiež začíname s oplôtkovým pasením a so zvyšovaním požiadaviek na zabezpečenie zdravotného stavu oviec.

Okrem požiadaviek na technické zabezpečenie manažment podnikov by mal tiež upriamiť pozornosť na hlavné nákladové položky a v rámci svojich možností ovplyvniť ich čerpanie. Efektívnym vynakladaním vstupov pri vyššej úžitkovosti možno dosiahnuť nižšie jednotkové náklady, posilniť konkurencie schopnosť komodít z chovu oviec ako i zabezpečiť rentabilitu tohto odvetvia.

Ďalším z rozhodujúcich faktorov úspešnosti chovu oviec je **domáca spotreba a vývoz** ovčích produktov. Na jednej strane úžitkovosť bahníc sa postupne zvyšuje, avšak spotreba ovčích komodít sa výrazne nemení. Podľa dostupných údajov spotreba bryndze sa v súčasnosti pohybuje na hranici 0,3 kg na obyvateľa. V roku 2000 to bolo 0,4 kg. Dnešná spotreba je o polovicu nižšia ako bola v roku 1989. V roku 2001 sme nezaznamenali dovoz ovčích syrov na Slovensko. Veľmi preukazne poklesol vývoz iba 0,4 t za prvý polrok 2001, kým v roku 2000 to bolo 304 t.

Produkcia jatočných oviec sa od r. 1999 zvyšuje, ale ďaleko zaostáva za produkciou v predchádzajúcich rokoch (1993 6 600 t). Vplyvom zlepšených reprodukčných parametrov sa zvýšila produkcia a predaj jatočných jahniat v roku 2001. V roku 2001 sa odpredalo 1 164 t jahniat, čo je o 124 t viac ako v roku 2000.

Nepriaznivý je vývoj spotreby ovčieho mäsa na Slovensku. Domáca spotreba tejto komodity klesla z 1,12 kg na obyvateľa v roku 1989 na 0,17 kg v roku 2000. Ovplyvňujú to predovšetkým spotrebiteľské ceny (od 160 Sk - do 240 Sk kg⁻¹ - jednotlivé časti) , ale aj nedostatočné zásobovanie obchodnej siete. Úspešnosť chovu oviec predpokladá zvýšená domáca spotreba a možnosti vývozu aj mimo krajín EÚ.

Záver

Pri ďalšom rozvoji chovu oviec významnú úlohu zohrávajú ekonomické nástroje, najmä ceny, dotácie a úroveň nákladov. Zvýšená produkcia, vyššie výnosy a úspora nákladov sa prejaví v raste ekonomickej efektívnosti, ktorá je najlepším garantom rozvoja chovu oviec u nás. **Rozhodujúcim faktorom zostáva človek**, ktorý rozhoduje o zvierati. On predurčuje využitie biologických a produkčných vlastností, či už pozitívnym alebo negatívnym smerom. Chovatelia oviec musia viac reagovať na podmienky trhu a vývoj ovčiarstva v prosperujúcom európskom regióne. Podľa prírodných podmienok u chovaných plemien a tradície musia rozhodnúť, akým smerom ho budú realizovať. Výraznejšie musia posilniť jeho trhovú funkciu pri zachovaní mimo produkčnej funkcie. Rozvoj chovu oviec musí byť v súlade s aplikáciou najnovších poznatkov vedy a techniky v praxi.

V chove oviec je málo aplikovaný vedecko-výskumný rozvoj. tento stav treba zmeniť tak, aby sa využili potenciálne produkčné a reprodukčné parametre. Ich účelom je zvýšenie produkcie ovčieho mäsa a mlieka s uplatnením strojového dojenia a následným spracovaním a finalizáciou výrobkov. Využívaním progresívnych a v praxi osvedčených intenzifikačných faktorov zabezpečiť ekonomickú efektívnosť. To si vyžaduje zosúladenie biologických, nutričných a technologických zvláštností chovu. Zvýšenú pozornosť treba venovať zdravotnému a kondičnému stavu. Hlavnú pozornosť treba naďalej venovať zvyšovaniu stavov, rastu úžitkovosti, mechanizácii chovu a zvyšovaniu domácej spotreby komodít z chovu oviec.

Súhrn

Z uvedeného vyplýva, že v najbližšom období je potrebné v chove oviec viac využívať produkčný potenciál a zabezpečiť rast reprodukčných úžitkových parametrov. Zvýšiť predaj ovčích výrobkov, pri jatočných jahňatách zlepšiť využitie pridelených kvôt a tak prispieť k zlepšeniu salda v zahraničnom obchode. Pre tento účel dbať na inováciu, zvyšovanie kvality a hygienické požiadavky. Rátať s podporou chovu oviec zo zdrojov Európskej únie i z národných zdrojov.

Kľúčové slová: poľnohospodárstvo, produkcia oviec, ziskovosť, efektívnosť

Literatúra:

1. AUGUSTIK,J.: Rozvoj chovu oviec na Slovensku z pohľadu zväzu chovateľov. Zborník prednášok z odborného seminára s medzinárodnou účasťou , VÚŽV Nitra, 2002, s.15-19, ISBN 80-88872-23-5
2. LAZARČÍK,J.: Vplyv chovu oviec na ekonomickú úspešnosť podniku. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Liptovský Ján 2002, str.208-212, ISBN 80-8069-138-X
3. VLAČIL,R.: Vývoj a úroveň výrobné-ekonomických výsledkov chovov oviec s kombinovanou úžitkovosťou. Chov oviec a kôz č. 3/2003 str.21-27 , Menkartil, s.r.o. Trenčín

Oponent: prof. Ing. František Kuzma, PhD.